

פר כהן משיח

מקורות – (א) הוריות ו: משנה וגמרא עד המשנה הבאה, תוספות ד"ה מזיד, תוספות רא"ש ד"ה שהוראת כהן; רש"י ויקרא ד' ג.

(ב) סמכות ההוראה – גמרא סוף ז. "היכי דמי...", רש"י ד"ה והא הוראה, רמב"ם הל' שגגות פט"ו ה"א-ב; ירושלמי הוריות פ"ב ה"א "רבי יעקב בשם רבי לעזר..." ופני משה שם.

הפרק הראשון במסכת הוריות עסק ב'פר העלם דבר של ציבור'. הפרק השני, שאותו אנו מתחילים, עוסק בפר של הכהן המשיח. המשנה הראשונה בפרק דומה מאד למשנה שכבר למדנו בפרק הראשון (ד):

"הורה כהן משיח לעצמו,

שוגג ועשה שוגג – מביא פר;

שוגג ועשה מזיד, מזיד ועשה שוגג – פטור, שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לצבור" (משנה הוריות ו:).

בחובב ב'פר העלם דבר של ציבור' קיימים שני מרכיבים: ההוראה של בית הדין והמעשה של הציבור. משנתנו קובעת ששני המרכיבים האלה קיימים גם בחובב של הכהן המשיח בפר. הכהן המשיח מתחייב בקרבן רק במקרה שהוא הורה לעצמו בשוגג ואחר כך עשה בשוגג על פי הוראתו.

הגמרא מביאה ברייתא ארוכה הדנה במקור לדין המשנה. הברייתא פותחת בהשוואה בין הכהן המשיח לבין הציבור, השוואה הבאה לידי ביטוי בכך ששניהם מביאים קרבן חטאת מיוחד, השונה מחטאת פרטית.

בהמשך מעלה הברייתא אפשרות להשוות את קרבנו של הכהן המשיח לקרבן חריג אחר – קרבנו של הנשיא. מסקנת הברייתא היא שהפסוק "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם" (ויקרא ד' ג) מלמד שהחטאת של הכהן המשיח דומה ל'פר העלם דבר של ציבור'. לפיכך גם הכהן המשיח אינו מתחייב אלא אם כן עשה על פי הוראה, בדומה לציבור.

ניתן להבין את מסקנת הברייתא כקביעה טכנית, המלמדת שהדינים של פר כהן משיח דומים לדינים של 'פר העלם דבר של ציבור'. אך ניתן גם להבין שהשוואה היא עקרונית יותר. הברייתא מלמדת אותנו שהכהן המשיח איננו רק אדם פרטי אלא נציג

האומה כולה. לכן הקרבן האישי שלו שקול לקרבן של הציבור כולו. הבנה זו מפורשת ברש"י על התורה:

יופשוטו לפי אגדה, כשכהן גדול חוטא – אשמת העם הוא זה, שהן תלוין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם, ונעשה מקולקל" (רש"י ויקרא ד' ג).

הכהן הגדול הוא הנציג של העם שתפקידו להתפלל בעד העם ולכפר עליו. כאשר הוא חוטא – אין זה חטא פרטי בלבד, אלא חטא המכתיים את הציבור כולו. לפיכך הכפרה של הכהן הגדול דומה לכפרה הנדרשת במקרה שבו הציבור כולו חטא¹.

הדמיון בין קרבנו של הכהן המשיח לקרבנו של הציבור בא לידי ביטוי בהלכות המפורשות בתורה: בשני המקרים מביאים פר, ובשני המקרים זורקים את דמו של הפר בקודש². נקודת דמיון נוספת מוסיפה משנתנו – בשני המקרים יש צורך בהוראה כדי להתחייב.

כמובן שבצד נקודות הדמיון ייתכנו גם הבדלים בין שני הקרבנות. בשיעור זה נעמוד על הבדלים אפשריים בכמה מישורים:

- א. סמכות ההוראה.
- ב. הגדרת מעשה ההוראה.
- ג. היחס בין ההוראה לבין המעשה כגורמים לחיוב.

סמכות ההוראה

בפרק הראשון עסקנו בזהותו של בית הדין שהוראתו מחייבת ב'פר העלם דבר של ציבור'. ראינו שכל הדיינים חייבים להיות נוכחים בדיון, וכולם צריכים להיות ראויים להוראה. לעומתם, הכהן הגדול אינו נבחר על סמך בקיאותו ההלכתית ויכולתו להורות.

1 עיקרון זה בא לידי ביטוי בגמרא להלן יא, הקובעת שכהן משיח שחטא ללא הוראה פטור מחטאת היחיד. זאת בשונה מהנשיא, החייב חטאת על שגגה ללא הוראה. הכהן המשיח למעשה מנותק לחלוטין מעולמם של היחידים ואין לו כפרה כמו לאדם יחיד, אלא רק כנציג של האומה כולה. אפשרות נוספת היא לומר שהכהן הוא אמנם לא נציג של האומה, אך מעמדו הרם מחייב אותו בקרבן מיוחד, בדומה לקרבן של הציבור. כך נראה למשל מדברי ה'אבן עזרא' על אתר.

2 זאת בניגוד לקרבן הנשיא שהינו שיעיר ודמו נזרק בחוץ.

במקומות רבים בדברי חז"ל מצאנו עדויות לרמתם התורנית הירודה של הכהנים הגדולים ששימשו בימי בית שני. אמנם, בתורה מוזכרים הכהנים פעמים רבות בהקשרים של הוראה יחד עם השופטים, ואף נפסק להלכה שמצווה שיהיו בבית הדין הגדול כהנים ולוויים. אך על כל פנים נראה שהכהן הגדול איננו בהכרח חכם הראוי להורות הלכה.

היכולת של הכהן הגדול להורות נידונה בסוגיה להלן. המשנה (ז.) עוסקת במקרים שבהם הכהן הגדול הורה יחד עם בית הדין. הגמרא שם מתייחסת למקרים אלה, ומנסה לברר האם מדובר בכהן ובבית דין המוסמכים להורות:

”היכי דמי?”

אילימא דהוא מופלא והם אינן מופלאין - פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו, הוראה דלהון ולא כלום, ובעי אתווי כשבה או שעירה כל חד וחד!
ואי דאינן מופלאין והוא לאו מופלא - אמאי מתכפר לו בפני עצמו? הא הוראה דידיה ולא כלום היא!

(הוריות ז:ז-ז:ז).

אמר רב פפא: כגון שהיו מופלאין שניהן”

לפי מסקנתו של רב פפא, הכהן המשיח אינו מתחייב בפר חטאת אם הוא אינו מופלא להוראה. רש"י שם מבאר את טעם הדבר:

”דכיון דאינו מופלא – לא ידע מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא”

(רש"י שם ד"ה והא הוראה).

מדברי רש"י נראה שהליקוי במקרה זה הוא בהוראה. כיוון שהכהן אינו בקי בתחום שבו הוא הורה – ההוראה שלו פגומה וריקה מתוכן. לפיכך אי אפשר לחייב אותו בקרבן על החטא שביצע בעקבות הוראה כזו.

מדברי הרמב"ם משתמע נימוק אחר להלכה זו:

”במה דברים אמורים שכהן משיח מביא פר על שגגתו?”

כשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה בשגגת הוראתו לבדה והוא שיהיה חכם מופלא... אבל אם לא תלה בהוראתו... או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מופלא... הרי זה פטור מקרבן כלל, שדינו להוראת עצמו כדן הקהל להוראת בית דין לכל דבר”
(רמב"ם הל' שגגות פט"ו ה"א-ה"ב).

הרמב"ם מציין פעמיים שהכהן המשיח צריך להיות חכם מופלא. הרמב"ם אינו מתייחס לתוכן ההוראה אלא למעמדו של הגברא. נראה שלדעת הרמב"ם הכהן אינו מתחייב על פי הוראתו אם הוא אינו ראוי להוראה בגברא, ללא קשר לתוכן ההוראה³.

הנפקא-מינה הפשוטה בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ם היא במקרה שהכהן אינו ראוי להוראה ברוב התחומים, אך יש תחום אחד שבו הוא בקי במיוחד. לפי רש"י, אם הכהן הורה בתחום שבו הוא בקי – אין כל פגם בהוראה זו, ואפשר לחייבו בחטאת. הרמב"ם במקרה כזה יפטור מחטאת, כיוון שהכהן אינו אדם הראוי להוראה באופן כללי⁴.

מחלוקת רש"י והרמב"ם מתקשרת לדברי הירושלמי בסוגייתנו. בירושלמי נאמר:

רבי יעקב בשם רבי לעזר: והוא שיהא יודע לישא וליתן בהלכה, דלא כן מה נן אמרין: ויש שוטים מורין?⁵
(ירושלמי הוריות פ"ב ה"א).

רבי יעקב קובע שהכהן המשיח צריך להיות בקי בהלכה, כפי שראינו גם בבבלי. ביחס להמשך דברי הירושלמי מציע ה'פני משה' על אתר שני פירושים. לפי הפירוש הראשון, הדברים שציטטנו מהירושלמי הם כולם דברי רבי יעקב. רבי יעקב בא לנמק את דבריו: אם הכהן המשיח אינו בקי בהלכה, אומרים עליו: "וכי שוטה מורה הלכה?".

לפי הפירוש השני של ה'פני משה', המשך הדברים אינו מדברי רבי יעקב אלא זו קושיה של הגמרא על דבריו. הגמרא טוענת שדינו של רבי יעקב פשוט ואין בו כל חידוש, שהרי ברור ששוטים אינם יכולים להורות.

ניתן להסביר את הדיון בירושלמי על רקע מחלוקת רש"י והרמב"ם. המקשה הבין את דברי רבי יעקב על פי ההסבר של רש"י: הכהן צריך להיות בקי בתחום שבו הוא מורה. לפי הבנה זו דינו של רבי יעקב אכן פשוט מסברה, ובצדק מקשה על כך הירושלמי.

בירושלמי לא מופיע תירוץ לקושיה זו. אך אנו יכולים לתרץ את שיטת רבי יעקב בכך שנפרשה כשיטת הרמב"ם. לפי פירוש זה, רבי יעקב מחדש שהכהן חייב להיות בקי

3 ביטוי קיצוני יותר לגישה זו נמצא בדברי רבנו חננאל בסוגייתנו, הטוען שכהן גדול שאינו ראוי להוראה חייב בקרבן חטאת רגיל על שגגתו, כמו כל אדם אחר.

4 בהקשר זה עיין גם ברמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"ח וה"י, הפוסק שאפשר למנות לדיין רק מי שראוי לדון בכל תחומי התורה.

בכל תחומי ההלכה, ולא רק בתחום שבו הוא הורה. כעת כבר אין מקום לקושיית הירושלמי, ודינו של רבי יעקב איננו פשוט מסברה. רבי יעקב מחדש שאפילו אם הכהן הגדול אינו שוטה והוא מורה בתחום שהוא בקי בו – הוא אינו חייב חטאת, כיוון שהוא אינו בקי בשאר תחומי ההלכה.

מעשה ההוראה

כפי שראינו, המשנה קובעת שהכהן אינו מתחייב בקרבן אם הוא הורה במזיד ועשה מעשה בשוגג. על פניו נראה שבמקרה כזה המעשה בשגגה מנותק מההוראה, ולכן הכהן אינו מתחייב בקרבן. התוספות על אתר התקשו להבין כיצד ייתכן מעשה בשגגה ללא ההוראה:

”תימה היכא הוי שוגג בלא הוראה?”

אי אכיל בשתיקה ולא מיקרי הוראה – הא מאחר שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו, מה לי בשתיקה מה לי בדיבור?⁵
(תוספות הוריות ו: ד”ה מויד).

אם המעשה היה בשגגה, כפי שמתארת המשנה, אז כנראה באותו הרגע הכהן סבר שמעשה זה מותר. התוספות מעלים הצעה שלפיה מחשבתו של הכהן שהדבר מותר אינה נחשבת כהוראה, כיוון שהוא לא אמר אותה בפיו. אך הם דוחים הצעה זו, כיוון שפשוט להם מסברה שההוראה של הכהן המשיח לעצמו יכולה להיות גם בשתיקה.

מדברי התוספות עולה שקיים הבדל בין ההוראה של בית הדין להוראה של הכהן הגדול. ההוראה של בית הדין נדרשת לעמוד בגדרים מסוימים, כגון שההוראה תהיה בדיבור. גדרים אלה אינם חלים ביחס להוראה של הכהן הגדול. כיוון שהכהן מורה לעצמו, ההוראה יכולה להיות גם בשתיקה. נראה אם כן שאצל הכהן הגדול אין חשיבות להליך הפורמלי של ההוראה, וכל דבר שמבחינה מעשית יכול להיחשב כהוראה מספיק כדי לחייב את הכהן בקרבן⁵.

5 ראשונים אחרים סברו שיש הקבלה בין דיני הוראה של כהן משיח לדיני הוראה של בית הדין הגדול – עיין רבנו חננאל ת. ור”י מלוגיל. ייתכן שגם לדעת התוספות הדין של הוראה בשתיקה הוא דין מיוחד, הנובע מכך שהכהן יכול להורות לעצמו בלי לדבר, והוא אינו מעיד על הכלל.

היחס בין ההוראה למעשה

כשלמדנו את הפרק הראשון עסקנו בהרחבה ביחס שבין שני הגורמים לחיוב ב'פר העלם דבר של ציבור': ההוראה והמעשה. ראינו ששאלה זו מתקשרת למחלוקת התנאים במשנה (ד-ה.).

רבי מאיר סובר שהחיוב ב'פר העלם דבר' מוטל על בית הדין, והוא כנראה סובר שהמחייב העיקרי הוא החטא של בית הדין – ההוראה השגויה. רבי יהודה סובר שהחיוב בקרבן מוטל על הציבור, והוא כנראה מדגיש את מעשה העברה של הציבור כגורם לחיוב.

כאמור, גם חיוב הקרבן של הכהן המשיח מבוסס על שני הגורמים האלה. ניתן לשאול גם כאן מהו הגורם העיקרי לחיוב: ההוראה או המעשה. אולם לאור מה שראינו לעיל מסתבר שאפשר להכריע בשאלה זו ולקבוע שהמעשה הוא גורם החיוב העיקרי.

כפי שראינו, גדרי ההוראה של הכהן הגדול הם רחבים מאד, ואינם נתונים במגבלות של דרישות פורמליות. מסתבר אם כן שהכהן המשיח מתחייב בקרבן על מעשה העברה, וההוראה היא רק תנאי צדדי לחיוב. זאת, גם לפי הדעות שב'פר העלם דבר של ציבור' גורם החיוב העיקרי הוא ההוראה⁶.

ההבחנה הזו בין בית הדין הגדול לבין הכהן המשיח מובנת מאד מסברה. תפקידו של בית הדין הגדול הוא להורות הלכה לציבור. לפיכך, טעות של בית הדין בהוראה מהווה מעילה בתפקידו המרכזי, והמעילה הזו היא היסוד לחיוב בקרבן.

לעומת זאת, לכהן הגדול יש תפקידים רבים וחשובים שאינם קשורים להוראה. אמנם כפי שהזכרנו, בתורה מוזכרים הכהנים פעמים רבות בהקשר של הוראת הלכה, אך מכל מקום נראה שאין זה התפקיד העיקרי של הכהן⁷. לפיכך לא סביר לחייב את הכהן הגדול בקרבן מיוחד על הוראה שגויה. סביר יותר לומר שהמחייב בקרבן הוא המעשה, ואילו ההוראה היא רק תנאי נוסף, הנלמד מההשוואה ל'פר העלם דבר של ציבור'.

6 עיין גם ברמב"ם הל' שגגות פט"ו ה"ה וה"י, שם משתמע שהמעשה הוא הגורם המרכזי לחיוב. אמנם באותו פרק מופיעות הלכות נוספות המדגישות דווקא את ההוראה, ואכמ"ל.

7 אבן-עזרא והרשב"ם על התורה (ויקרא ד' ג) פירשו שחיוב הקרבן של הכהן אכן מבוסס על תפקידו כמורה הוראה, אך לדעתם על פי הפשט מדובר בהוראה שלו לכל הציבור ולא רק לעצמו.

להבנתנו בעניין מעמדה של ההוראה בחיוב הקרבן של הכהן המשיח עשויות להיות כמה נפקא-מינות:

א. המשנה להלן (י.) עוסקת בכהן משיח ונשיא שחטאו לפני שהתמנו לתפקידם. המשנה קובעת שהם פטורים מקרבן. הם מתחייבים בקרבן רק על חטאים שעשו לאחר המינוי.

מה דינו של כהן משיח שהורה לעצמו לפני שהתמנה לתפקיד, אך עשה את מעשה העברה לאחר המינוי? התשובה לשאלה זו עשויה להיות תלויה בחקירה דלעיל. אם ההוראה היא מרכיב מרכזי בחיוב, מסתבר שבמקרה זה הכהן יהיה פטור מקרבן, כיוון שהוא לא היה כהן גדול כשהורה⁸. לעומת זאת, אם עיקר החיוב הוא על המעשה וההוראה היא רק תנאי צדדי, מסתבר שבמקרה כזה הכהן יתחייב בקרבן. המעשה המחייב בקרבן התרחש לאחר המינוי, וההוראה משלימה את התנאי הצדדי לחיוב, אף על פי שהייתה לפני המינוי.

ב. התוספות בתחילת המסכת מסתפקים במקרה שבית הדין הגדול הורו היתר בחלב, ורוב הציבור אכן אכלו חלב, אך לא מחמת ההוראה אלא בגלל בלבול מקומי בין חלב לשומן:

“צריך עיון אם רוב צבור עשו בזה הענין שנתחלף להם והיו כולן בשגגה אחת אי מחייב בית דין” (תוספות הוריות ב. ד”ה עד שיהיו).

הספק של התוספות התייחס לחיוב ב'פר העלם דבר של ציבור', אך אפשר להעלות ספק דומה גם ביחס לפר כהן משיח. אם הכהן המשיח הורה לעצמו היתר בחלב, ואחר כך אכל חתיכת חלב כיוון שסבר בטעות שהיא של שומן – האם הוא חייב בקרבן או פטור?

ההכרעה בשאלה זו לגבי פר כהן משיח אינה תלויה בהכרח בהכרעה של הספק המקורי של התוספות לגבי 'פר העלם דבר של ציבור'. לפי דברינו לעיל אפשר לחלק בין שני הקרבנות.

המחייב ב'פר העלם דבר של ציבור', לפחות לפי חלק מהדעות, הוא ההוראה השגויה. ניתן להבין שהמעשה איננו חלק מהחיוב, אלא הוא נדרש רק כתנאי נוסף, המעניק משקל יתר להוראה. במקרה של התוספות הייתה הוראה מוטעית של בית הדין, שהיא עיקר המחייב בקרבן. המעשה של הציבור אמנם לא נבע ישירות

8 כך סברו ה'חזון איש' (הוריות ט"ו, טז), וה'קרן אורה' (יא).

מההוראה, אך על כל פנים רוב הציבור חטאו. די בכך כדי להשלים את התנאי הצדדי ולחייב את בית הדין בחטאת על הוראתם.

לעומת זאת, הגורם העיקרי לחיוב של הכהן המשיח הוא המעשה. הדרישה להוראה אינה מחדשת מרכיב נוסף לחיוב, אלא מלמדת אותנו על אופי המעשה המחייב: הכהן מתחייב רק על מעשה שנבע מהוראתו השגויה, ולא על מעשה שנבע מטעות אחרת. לפיכך במקרה שהכהן אכל חלב כיוון שסבר שזהו שומן – המעשה הזה אינו יכול לחייב אותו בקרבן. העובדה שהייתה הוראה לא מעלה ולא מורידה, כיוון שהוראה זו לא הייתה קשורה למעשה⁹.

ג. ראינו לעיל את מחלוקת רש"י והרמב"ם בנוגע ליכולת ההוראה של הכהן. לדעת רש"י הכהן אינו חייב להיות בקי בהוראה באופן כללי, אלא רק בתחום שבו הוא הורה כרגע. לפי ההבנה שעיקר החיוב בפר כהן משיח הוא המעשה, מסתבר לקבל את שיטת רש"י. אם ההוראה עצמה אינה לקויה – אפשר לחייב על פיה, גם אם הכהן אינו ראוי להוראה בגברא.

הרמב"ם לעומת זאת סבר שהכהן המשיח צריך להיות בקי בכל תחומי ההלכה. מסתבר שהרמב"ם מעניק משקל יתר להוראה כגורם לחיוב בקרבן. לפיכך הרמב"ם דורש שהכהן יהיה אדם בעל סמכות הלכתית, אדם המסוגל להעניק להוראתו את התוקף והמשמעות הנדרשים כדי להתחייב בקרבן.

שוגג ומזיד

המשנה הראשונה בפרק מתייחסת לשני מקרים שבהם הכהן המשיח פטור מחטאת: כאשר הורה במזיד ועשה בשוגג, וכאשר הורה בשוגג ועשה במזיד. כפי שהזכרנו, שני מקרים מקבילים נידונו גם בפרק הראשון ביחס לחיוב ב'פר העלם דבר של ציבור'.

אולם קיים הבדל משמעותי בין שתי המשניות. במקרים שבהם עסקה המשנה בפרק הראשון, ההוראה והמעשה מתבצעים על ידי גורמים שונים. בית הדין הם המורים את ההוראה, ואילו המעשה נעשה בידי הציבור. לפיכך יש מקום להווה אמינא

9 ה'קן אורה' (ו: ד"ה ונראה דמפרש הכי) דייק מדברי הרמב"ם (הל' שגגות פט"ו) שהכהן המשיח פטור מקרבן במקרה זה. אמנם הוא אינו מחלק בין הכהן המשיח לבית הדין הגדול, ומציע לפשוט מכאן גם את הספק של התוספות.

שלפיה די בשגגה של אחד מהגורמים במערכת כדי לחייב בקרבן. כנגד ההווה אמינא הזו מחדשת המשנה שיש צורך בשגגה של שני הגורמים.

במשנתנו גם ההוראה וגם המעשה שייכים לאותו אדם – הכהן המשיח. לפיכך קשה יותר להבין את ההווה אמינא של המשנה שיהיה חיוב במקרה שבו ההוראה או המעשה היו במזיד. כיוון שאותו אדם הורה ועשה, ואחד משני השלבים האלה היה במזיד – נראה פשוט מסברה שאי אפשר לחייב בקרבן במקרה כזה. החידוש של המשנה לכאורה אינו נצרך.

כדי להסביר את ההווה אמינא של המשנה יש לומר שההוראה והמעשה הם שני גורמים נפרדים בחיוב הקרבן, אף על פי ששניהם מתבצעים על ידי אותו אדם. כיוון שכך, היינו יכולים לחשוב שדי באחד מהגורמים כדי לחייב את הכהן בקרבן, גם אם הגורם השני היה במזיד.

הבנה זו עומדת בניגוד לטענתנו לעיל שהגורם העיקרי לחיוב בפר כהן משיח הוא המעשה, וההוראה היא רק תנאי צדדי לחיוב. אם נרצה לדבוק בטענה זו ניאלץ לומר שאכן אין חידוש גדול בדברי המשנה, לפחות במקרה שבו ההוראה הייתה במזיד והמעשה היה בשוגג¹⁰.

תוספות הרא"ש על אתר מביא את דברי הרמ"ה, שגם הוא התקשה להבין את החידוש של המשנה. ביחס למקרה שהורה במזיד ועשה בשוגג הקשה הרמ"ה:

יזאי להורה במזיד ועשה שוגג תיפוק ליה כיון דהורה במזיד וגמר בדעתו לאכלה באיסור
לא שב מידיעתו הוא! (תוספות רא"ש הוריות ו: ד"ה שהוראת כהן).

לפי ההבנה הפשוטה, המקרה שבו הכהן הורה במזיד ועשה בשוגג הוא למעשה מקרה שבו הכהן עשה ללא כל הוראה, בשגגת מעשה בלבד. לפיכך, כדי להבין את דברי הרמ"ה יש לבדוק מה דינו של כהן גדול שעבר עברה בשגגת מעשה, ללא הוראה.

מסברה ניתן היה לומר שבמקרה כזה הכהן הגדול חייב בחטאת היחיד, כמו כל אדם פרטי אחר. לפי זה דברי הרמ"ה מובנים מאד: הרמ"ה טוען שאי אפשר לחייב את הכהן בחטאת היחיד, כיוון שהוא רשע שאינו שב מידיעתו¹¹.

10 הנצי"ב ב'מרומי שדה' טוען שאכן אין חידוש גדול במשנה, והפטור מחטאת הוא בפשטות בגלל שהכהן היה מזיד.

11 בדין זה עסקנו באחד מהשיעורים הקודמים, עמ' 36-37.

אולם למעשה נקבעה הלכה שכהן גדול אינו חייב בחטאת פרטית על שגגת מעשה ללא הוראה (להלן יא.). לפי זה יש לפרש שדברי הרמ"ה אינם מתייחסים לחיוב בחטאת היחיד, שהרי כהן גדול לעולם לא מתחייב בחטאת זו, אלא לחיוב בפר כהן משיח. הרמ"ה מחדש שגם בפר כהן משיח יש פטור למי שאינו שב מידיעתו.

החידוש הזה של הרמ"ה עשוי להיות תלוי בשאלה מהו הגורם המרכזי בחיוב: המעשה או ההוראה. אם המעשה הוא גורם החיוב העיקרי, בדומה לחטאת היחיד, סביר להניח שגם הפטור של מי שאינו שב מידיעתו יחול בשני המקרים. העובדה שהחוטא לא שב מידיעתו פוגמת בשגגתו, ואי אפשר לחייבו בקרבן על שגגה כזו. לעומת זאת, אם המעשה אינו גורם מרכזי אלא רק תנאי צדדי לחיוב, ייתכן שנוכל לחייב אפילו במקרה שהשגגה הייתה פגומה, כמו במקרה שהחוטא אינו שב מידיעתו¹².

12 יש לשים לב לכך שעצם העובדה שכהן גדול פטור מחטאת היחיד גם היא מלמדת אולי שעיקר החיוב של הכהן המשיח הוא על המעשה ולא על ההוראה. כיוון שפר כהן משיח הוא חיוב על מעשה העברה, הוא מהווה תחליף לחיוב בחטאת היחיד. אם החיוב בפר כהן משיח הוא על ההוראה – הרי שאין לכהן הגדול שום חיוב מיוחד על מעשה עברה, וקשה יותר להבין מסברה מדוע התורה פטרה אותו מהחיוב הרגיל על מעשים אלה.